

Valko-Venäjä vai Belarus?

Valko-Venäjänä tuntemamme maa itsenäistyi Neuvostoliiton hajottua vuonna 1991. Se otti viralliseksi nimekseen alueen entisen nimen *Belarus*. Nimen alussa oleva *Bela* viittaa valkoiseen, ja nimen *rus*-jälkiosaa viittaa itäslaavilaiseen historialliseen alueeseen. Alkuaan *Rus* on vanha ja monissa kielissä käytössä ollut sana. Sanan kiertomatkoista kertoo se, että Ruotsinimessä on tämä sama, alkuaan muinaisruotsissa soutamista merkinnyt sana. Viikinkiaikana sana levisi itämerensuomalaisten kielten kautta myös naapurikieliin, muiden muassa venäjään.

Virallinen suomenkielinen nimi on siis maan itsenäisyyden ajan, yli 30 vuotta, ollut Valko-Venäjä. Nimi on vakiintunut, eikä sitä ole tähän mennessä katsottu tarpeelliseksi muuttaa. Suomen kielessä nimi on ollut tunnettu jo aiemminkin, alueen nimenä, 1800-luvun lopulta lähtien. Tuolloin nimi käännettiin ruotsista suomeksi.

Kotimaisten kielten keskuksen ylläpitämässä Maiden nimet seitsemällä kielellä -tietokannassa on listattuna ajantasainen ja säännöllisesti päivitettävä luettelo virallisista maiden nimistä. Kiinnostava yksityiskohta tässä listassa on, että pohjoissaamen kielessä maan nimi on *Vilges-Ruošša*, siis täsmällinen vastine Valko-Venäjälle. Kotimaisten kielten keskus on opetus- ja kulttuuriministeriön alainen asiantuntijavirasto, ja sen yksi keskeinen tehtävä on kielen- ja nimistönhuolto.

Ruotsinkielinen nimiasu Maiden nimet -tietokannassa on kuitenkin *Belarus*. Aiempi ruotsinkielinen nimi oli *Vitryssland*, mutta tämä nimi jäi syrjään uuden suosituksen myötä alkuvuodesta 2021. Tämä Kotimaisten kielten keskuksen ruotsinkielisen nimen suositus noudattaa Ruotsin Kielineuvoston suosituksia, kuten muutenkin maassamme käytössä olevien ruotsinkielisten maiden nimien osalta. Ruotsissa Kielineuvosto suosittaa niitä nimiä, jotka on koottu Ruotsin ulkoasiainministeriön julkaisuun *Utrikes namnbok*. Teoksesta ilmestyi uusi painos vuoden 2021 alussa. Ruotsissa myös media on siirtynyt käyttämään nimeä *Belarus*.

Ruotsin lailla niin ikään Norja ja Tanska ovat siirtyneet käyttämään *Belarus*-nimeä, ja esimerkiksi Norja on perustellut tätä myös solidaarisuudella Valko-Venäjän demokratialiikettä kohtaan. Suomessa suomenkielinen nimi Valko-Venäjä on toki myös ollut keskustelun kohteena. Syksyllä 2020 Kotimaisten kielten keskus ja Suomen ulkoministeriö olivat yhdessä tarkastelleet Valko-Venäjän suomenkielistä nimeä. Tämän perusteella päätettiin, että vakiintuneeseen suomenkieliseen nimeen Valko-Venäjä ei nykytilanteessa ole tarvetta tehdä suosituksen muutosta. Julkinen keskustelu nykyisen nimen sopivuudesta ja nimen

mahdollisesta vaihtamisesta on kuitenkin jäänyt melko vähäiseksi. Valko-Venäjä-nimen ei juuri katsota Suomessa politisoituneen.

Nimien pysyvyys on yleisesti hyvä asia, eikä vakiintuneita nimiä pidä hevin lähteä vaihtamaan. Valko-Venäjä täyttää nimenä yksilöivän tehtävänsä, ja kielenkäytössä nimi on toimiva ja sitä on esimerkiksi helppo taivuttaa. Joskus yhteiskunnalliset, poliittiset tai jopa moraaliset syyt voivat kuitenkin oikeuttaa nimen vaihtamisen. Valko-Venäjä-nimeen kytkeytyy ihmisten mielestä vääjäämättä ikäviäkin mielikuvia ja muistoja Venäjä-jälkiosan vuoksi. Belarus olisi tältä osin neutraalimpi nimi.

Oma näkemykseni on, että nimi voitaisiin vaihtaa Belarus-nimeksi. Se olisi myös helpokäyttöinen suomalaisen suuhun, ja luonteva genetiivitaivutus olisi Belarusin. Lisäksi olisi perusteltua ja linjakastakin, että maan nimi olisi Pohjoismaissa sama. Nyt samalla maalla on Suomessa eri nimi suomeksi ja ruotsiksi, ja tämä voi aiheuttaa hankaluuksia.

Terhi Ainiala

nimistöntutkija, suomen kielen yliopistonlehtori
Helsingin yliopisto